

МӘСЛИХАТ САЙЛАУЫ ӨТЕДІ

Мемлекет басшысы барлық деңгейдегі мәслихаттардың өкілетін мерзімінен бұрын тоқтату туралы Жарлыққа қол қойды.

Қазақстан Республикасы Конституциясы 88-бабының 5-тармағына сәйкес, Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Премьер-министр Олжас Бектеновпен және Құрылтай Төрағасы Айбек Дәдебаймен консультация

өткізгеннен кейін «Барлық деңгейдегі мәслихаттардың өкілеттігін мерзімінен бұрын тоқтату туралы» Жарлыққа қол қойды. Орталық сайлау комиссиясына барлық деңгейдегі мәслихаттар депутаттары-

ның кезектен тыс сайлауын тағайындау, оның дайындығы мен өткізілуін ұйымдастыру жөніндегі іс-шараларды қабылдау тапсырылды. Жарлық жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

ЖАЛАҚЫ МА, ЖАЙЛЫ ОРТА МА?

5-БЕТ | ҚОҒАМ

АР-ҰЯТ, ИМАН АДАМЗАТТЫ САҚТАП ТҮР

7-БЕТ | ҰЛТ ҰПАЙЫ

№121

(5019)

Сейсенбі

13 қазан

2026 жыл

ASTANA

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ГАЗЕТ

A Q S H A M Y

1990 ЖЫЛҒЫ 13 ҚАЗАННАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ТҰҒЫРЫ

11-14 қазан күндеріне Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың шақыруымен Бельгиялықтар Королі Филипп және Патшайым Матильда Қазақстанға мемлекеттік сапармен келді. Жоғары деңгейдегі келіссөздер барысында Қазақстан мен Бельгия арасындағы сан қырлы ынтымақтастықты нығайту перспективасы талқыланды.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев пен Король Филипп және Патшайым Матильда «Қазақстан-Бельгия» іскерлік кеңесінің 4-отырысына және екі ел жоғары оқу орындары ректорларының форумына, сондай-ақ басқа да іс-шараларға қатысты. Сапар қорытындысы бойынша Бірлескен мәлімдеме қабылданып, бірқатар құжатқа қол қойылды.

Ақордада елімізге мемлекеттік сапармен келген Бельгиялықтар Королі Филипп пен Патшайым Матильданы ресми қарсы алу рәсімі өтті. Мәртебелі меймандардың құрметіне Әскери әуе күштерінің тікұшақтары Қазақстан мен Бельгияның Мемлекеттік Туларын желбіретіп, Ақорда алдынан ұшып өтті. Салтанатты рәсім барысында Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев пен Король Филипп бір-біріне ресми делегация мүшелерін таныстырды. Құрмет қарауылы ротасының бастығы рапорт берген соң, Президенттік оркестр екі елдің әнұрандарын орындады. Содан кейін Шығыс залында шағын құрамдағы кездесу өтті.

Келіссөз барысында Президент Бельгиялықтар Королі мен Патшайымының Қазақстанға жасаған алғашқы мемлекеттік сапары екіжақты серіктестіктің жаңа кезеңіне жол ашатын тарихи уақиға екенін атап өтті.

(Жалғасы 2-бетте)

ТАЗАРДЫ, КӨҒАЛДАНДЫ, ГҮЛДЕНДІ

Елордада 12 қыркүйек пен 10 қазан аралығында өткен «Таза Қазақстан» күзгі экология айлығы аяқталды. Қаланы тазарту, абаттандыру және көгалдандыру іс-шараларына 400 мыңға жуық тұрғын мен 15 мың кәсіпорын және ұйым қатысты.

Экология айлығы барысында елорданың барлық ауданында 9 мыңға жуық аула аумағы ретке келді. Қоқыс үйінділерін тазалаумен бірге, 150 мың тоннадан астам қалдық шығарылды. Жұмысқа 3 мыңға жуық арнайы техника жұмылды.

Бұл айлықтың негізгі бағытының бірі – көгалдандыру. Күзгі ағаш отырғызу науқаны мен сенбіліктер кезінде қалада 13 мыңға жуық ағаш, сондай-ақ 175,9 мың бұта мен гүл отырғызылды. Ал жыл басынан бері Астанада барлығы 932,3 мың жасыл

желек отырғызылды. Оның ішінде 21 мың ағаш, сәнді және гүлдейтін 503,4 мың бұта, жанды қоршауға арналған 28 мың өсімдік, 130,7 мың бұта және т. б. Маусым аяқталғанға дейін тағы 45 мың жасыл желек отырғызу жоспарда бар.

ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ АКЦИЯ

БАЗАЛЫҚ КӨМЕК – БАРШАҒА

ҚР Денсаулық сақтау министрлігі алғашқы медициналық-санитариялық көмек көрсетуді ұйымдастыру стандартына түзетулер әзірледі. Түзетулерге сәйкес, 2027 жылғы қаңтардан бастап қазақстандықтар емханаға алғаш жүгінген кезде міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру (МӘМС) жүйесіндегі мәртебесіне қарамастан базалық медициналық көмек ала алады.

Базалық қызметтерге қан мен зәрдің жалпы талдауы, артерия қысымын және денсаулық жағдайының негізгі көрсеткіштерін өлшеу, электрокардиография (ЭКГ), пульсоксиметрия, флюорография, жекелеген функционалдық зерттеулер, сондай-ақ құрсақ қуысы ағзалары мен бүйректің ультрадыбыстық зерттеуі (УДЗ) кіреді. Осылайша, емханаға алғаш жүгінген кезде тізімде қарастырылған базалық көмекті алу үшін «сақтандырылған» мәртебесінің болуы талап етілмейді. Құжат «Ашық НҚА» сайтында 23 қазанға дейін қоғамдық талқылауға шығарылған.

elordainfo.kz

ВАЛЮТА
БАҒАМДАРЫ

€ EUR/KZT 508.72 \$ USD/KZT 453.93 ₸ RUB/KZT 5.35 ¥ CNY/KZT 67.83

t.me/elordainfo

www.astana-akshamy.kz

Төлен ТІЛЕУБАЙ

(Соңы. Басы 1-бетте)

«ҚАЗАҚСТАН – БІЗ ҮШІН
МАҢЫЗДЫ ЕЛ»

«Сізді Астанада қарсы алғаныма қуаныштымын. Бұл – мен үшін зор мәртебе. Тарихи сапарыңыз жұртшылықтың үлкен қызығушылығын тудырды. Қазақстанға келген делегация құрамына Үкімет пен аймақтық билік, іскерлік топтар, академиялық қауымдастық және бұқаралық ақпарат құралдары өкілдері енген. Сіз Тақ мұрагері ретінде Қазақстанға үш мәрте келген едіңіз. Елімізбен қарым-қатынасты дамыту жөніндегі ниетіңізді жоғары бағалаймыз. Сіздің қолдауыңызды әрдайым сезінеміз» деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Қасым-Жомарт Тоқаев Бельгияны Қазақстанның Еуропадағы уақыт сынынан өткен сенімді серіктесі деп санайтынын жеткізді.

«Келесі жылы елдеріміздің арасында дипломатиялық қарым-қатынас орнағанына 35 жыл толады. Осы жылдарда шынайы достық пен өзара құрметке негізделген тығыз қарым-қатынасты жолға қойдық. Үздіксіз саяси диалог ынтымақтастығымыздың берік тұғыры іспеттес. Біз жетістіктеріңізді ұдайы қарап отырамыз. Бұл шын мәнінде таңғалдырады. Сіздерден үлгі алып, тәжірибелеріңізді үйренуіміз қажет. Бельгияға бес жыл бұрын жасаған сапар барысындағы мазмұнды келіссөздерді ықыласпен еске аламын. Биыл маусым айында Бельгияға барған сапарымда Премьер-министр Барт де Вевермен келіссөз жүргізіп, серіктестікті нығайтуға қос тарап та бейіл екенін растадық» деді Мемлекет басшысы.

Король Филипп пен Патшайым Матильда қонақжайлығы және сый-құрметі үшін Қазақстан Президентіне шынайы ризашылығын білдірді. Олар еліміздің әлеуметтік-экономикалық табыстарына және халықаралық аренадағы биік абырой-беделіне арнайы тоқталды.

«Қазақстан – біз үшін қарқынды дамып келе жатқан өте маңызды ел. Жалпы, Бельгия тұтас Орталық Азия өңіріне айрықша қызығушылықпен қарайды. Бұл өңірдің мәні зор. Менімен бірге үлкен делегация келді. Әлбетте, біз бір-бірімізді өте жақсы білеміз. Елдеріміз 35 жыл ішінде жақсы қарым-қатынас орнатты. Біз осы тарихи межені бірге атап өтуге ниеттіміз. Сонымен қатар ынтымақтастығымызды жаңа сапалы деңгейге көтеретінімізге сенімдімін» деді Бельгиялықтар Королі Филипп.

«УАҒДАЛАСТЫҚТАРДЫ ІСКЕ
АСЫРУҒА КҮШ САЛАМЫЗ»

Ақордада өткен кеңейтілген құрамдағы келіссөз барысында Президент Қазақстан мен Орталық Азияға тарихта тұңғыш рет мемлекеттік сапармен келген Бельгиялықтар Короліне және Патшайымына ілтипат білдірді.

«Осы тарихи сәтте Сіздермен жүздесіп, мемлекеттеріміз арасындағы берік достықты атап өту – мен үшін зор мәртебе. Аса мәртебелі Король Филипп, халқыңызға қалтқысыз қызметіңізді жоғары бағалаймыз. Сіз Корольдік билігіне келгені еліңіз өркендеп, әлемдік аренадағы лайықты орнын бекіте түсті. Халқыңызға адалдығыңыз және Бельгияны мекендейтін түрлі қауымдар арасындағы өзара түсіністікті нығайту жолындағы табанды еңбегіңіз Тәждің ел бірлігін сақтаудағы рөлін айқындай түседі. Біз де «Бірлігіміз – әралуандықта» деген қағидатқа айрықша мән береміз. Әрбір азаматтың келешегімізге атсалысқанын қалаймыз. Көп жылдан бері кәсіпкерлікті, білім

ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ ТҰҒЫРЫ – САЯСИ ДИАЛОГ

мен инновацияны дамытуға ерекше күш салып келесіз. Бұл – шын мәнінде үлгі тұтарлық ізгі істер. Король әулетінің Бельгия бизнесіне ұдайы қолдау көрсетуі шексіз құрметке лайық. Аса мәртебелі Патшайым Матильда,

зор әлеуетіне сенемін. Сапар аясындағы уағдаластықтарды толық іске асыруға барынша күш саламын» деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Бельгиялықтар Королі Филипп қонақжайлық танытқаны үшін

сиеті биік, перзенттік парыздың парқын сезінетін тұлға екеніңізді көрсеттіңіз. Бұл ерекше сенім ұялатады әрі зор құрметке лайық» деді Президент.

Қасым-Жомарт Тоқаев емен-жарқын достық рәуіште әрі сын-

Президенттің айтуынша, 13 қазанға жоспарланған Қазақстан-Бельгия іскерлік кеңесі, Ректорлар форумы және аса маңызды материалдар бойынша дөңгелек үстел ортақ мақсаттар мен нақты нәтижелерге қол жеткізетін маңызды алаң болмақ. Аталған іс-шаралардың қорытындысы бойынша серіктестікті дамытуға тың серпін беретін ондаған келісім мен құжатқа қол қойылады.

Бұдан кейін Қасым-Жомарт Тоқаев БАҚ өкілдеріне мәдени-гуманитарлық салада қол жеткізілген уағдаластықтар жөнінде әңгімеледі.

«Елдеріміздің университеттері, музейлері мен мәдени мекемелері арасында тікелей байланыс орнатуға, сонымен қатар бірлескен білім беру бағдарламаларын дамытуға және академиялық тәжірибе алмасуға ниетті екенімізді растадық. Джеймс Энсордың танымал туындыларын Қазақстанның Ұлттық музейінде таныстырған бельгиялық серіктестерімізге алғысым шексіз. Сондай-ақ Almaty Museum of Arts пен KANAL-Centre Pompidou арасындағы ынтымақтастықты ілгерілетуді қолдаймын. Ол Бельгияның шығармашылық әлеуетін және мәдени саланы дамытуға ұмтылысын көрсетеді. Аталған бастамалар Бельгияның бай көркем мұрасымен танысуға, халықтарымыздың бір-бірімен жақын араласуына жол ашады. Қызметтік паспорт иелерін виза талаптарынан босату жөніндегі келісімге өзгерістер енгізудің арқасында барыс-келісімізді біршама жеңілдетуге қол жеткіздік. Бүгін қабылданған Бірлескен мәлімдеме ортақ міндеттерге сай келеді» деді Мемлекет басшысы.

Президент тараптардың халықаралық және өңірлік өзекті мәселелер жөнінде пікір алмасқанын айтты.

«Қазақстан мен Бельгия халықаралық құқық нормаларын сақтауға, көпжақты ықпалдастықты нығайтуға және қақтығыстарды бейбіт жолмен реттеуге бейіл. Жаһандық ахуал құбылып тұрған қазіргі кезде диалог, өзара сенім мен жауапты дипломатия ерекше өзекті. Жуырда менің Брюссельге сапарым аясында Қазақстан мен Еуропалық одақ арасындағы стратегиялық серіктестіктің маңызды екенін растадық. Ол арнайы келісімде бекітілді» деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Мемлекет басшысы осы міндеттерде Брюссельдің орталық

алаңы Гран-Пласта, қалалық ратуша ғимаратының алдында алғаш рет Қазақстанның Мемлекеттік Туы көтерілгенін атап өтіп, ыстық ықыласы мен символикалық мәнге ие құрметі үшін бельгиялық әріптесіне алғыс айтты.

«Бельгияның «L’union fait la force» деген ұлттық ұраны қазақтың «Бірлік бар жерде тірлік бар» деген төмсілімен мағыналас. Біздің достығымыз осы ортақ құндылықтарға негізделген. Аталған мемлекеттік сапар Қазақстан-Бельгия қарым-қатынасын ілгерілетуде бетбұрысты сәт болатынына сенімдімін. Қазақстан халқы Сіздің мейірімді, бекзат әрі парасатты болмысыңызды әрдайым құрмет тұтады» деді Президент.

Король Филипп ілтипатпен қарсы алғаны үшін Қасым-Жомарт Тоқаевқа алғыс айтып, соңғы отыз жылда елдеріміз берік әрі мызғымас байланыс орнатқанын атап өтті.

«Сапарымыз Қазақстан Тәуелсіздігінің 35 жылдығы қарсаңында өтіп жатқанына қуаныштымын. Осы үш күн ішінде елдеріміз арасындағы ынтымақтастыққа жол ашатын мүмкіндіктермен жақын танысамыз. Мәдени байланыстардың арқасында достығымыз одан әрі беки береді. Ал сапарымыз аясында Қазақстанның бай мұрасы мен төл дәстүріне көзайым боламыз» деді Бельгиялықтар Королі.

ІРІ ИНВЕТОР

Король Филипптің айтуынша, Бельгия Қазақстан экономикасына қаржы құйған ірі инвесторлардың бірі саналады. Қазақстан нарығында бірқатар бельгиялық компания жұмыс істейді. Ол алдағы Қазақстан – Бельгия іскерлік кеңесі отырысына көп үміт артатынын жеткізді. Сондай-ақ Бельгиялықтар Королі Қазақстанның халықаралық аренада беделі артып келе жатқанына және экономиканың барлық саласында қарқынды өсім байқалатынына назар аударды.

«Еліңіздің әлемдік аренадағы орны нығайып келеді. Жуырда ғана халқыңыз мемлекеттің жаңа мақсат-міндеттерін айқындаған конституциялық реформаны қолдады. Бүгінде Қазақстан ғасырлар бойы қалыптасқан дәстүрді қастерлейтін, барлық жағынан заманауи қоғам құрып отыр. Жоғары білімді азаматтардың, орта таптың көптігі және озық инфрақұрылымның арқасында елдеріңіз болашақтың сын-қатерлеріне төтеп беруге әзір. Қазақстан цифрландыру саласында көш бастап тұр, әсіресе, жасанды интеллект бағытында бірегей шешімдер әзірлеуде. Alem.AI орталығына барып, елдеріміз арасындағы синергияны ілгерілету мүмкіндіктерін талқылауға қызығушылық танытып отырмыз» деді ол.

Бұдан бөлек, Король Филипп Қазақстанның бай тарихымен және мәдениетімен жақын танысуға ниетті екенін жеткізді.

«Астана мен Алматының көрікті жерлері мен музейлерін аралап, Алтын Орда дәуірінен тамыр тартатын тарихпен тіл қатысуға асықпын. Бельгия делегациясымен бірге Абай шығармаларында айрықша суреттелген, қазақтың ұлттық ерекшеліктерін паш ететін табиғи және мәдени қазынамен танысуға құштармыз» деді ол.

Бельгиялықтар Королі сөз соңында көрсетілген сый-құрмет үшін Қасым-Жомарт Тоқаевқа тағы да алғыс айтты.

«Шаңырағыңыз биік болсын!». Мен бұл сөзді дұрыс айттым деп ойлаймын. Қазақстанға мемлекеттік сапарымыздың мәнін аталған тілек толығымен ашады. Отбасы бірлігі мен ұрпақтар сабақтастығын, ырыс пен несібені, бейбіт өмір мен жылы ұяны осы бір ауыз сөзге сыйдыруға болады» деді Король Филипп.

Сіз бұл сапардың мән-мазмұнын арттырып, шырайын келтірдіңіз. Сіздің балаларды қорғау, білім беру, адамның қадір-қасиетін құрметтеу мәселелеріне келгенде, ерекше жанашырлығыңыз бен қамқорлығыңызға тәнтіміз. Бұл игі мұраттар азаматтарымызды шын мәнінде сүйсінтеді» деді Мемлекет басшысы.

Мемлекет басшысы Қазақстан мен Бельгия арасында көлік-логистика, аса маңызды минералдар, жаңартылатын қуат көздері, ауыл шаруашылығы, денсаулық сақтау және жасанды интеллект салалары бойынша өзара ықпалдастықты кеңейтуге мол мүмкіндік бар екеніне назар аударды.

«Сізбен бірге келген мемлекеттік органдардың, өңірлік билік пен іскер топтардың өкілдері, танымал ғалымдар мен журналистерге ілтипат білдіремін. Ертең Қазақстан – Бельгия іскерлік кеңесінің төртінші отырысын өткіземіз. Біз бастаманың мүмкіндіктерімізді іске асырып, орнықты нәтижеге қол жеткізетін тиімді алаңға айналғанын қуантады. Сондай-ақ Бельгиямен Еуропалық одақ және басқа да көпжақты құрылымдар аясындағы ықпалдастығымызды жоғары бағалаймыз. Жаһанда тұрақсыздық белең алған кезеңде сенім, құрмет пен өзара түсіністік қағидаттарын арқау еткен іскерлік байланыстардың қалайыны арта түседі. Қарым-қатынасымыздың

Мемлекет басшысына алғыс айтып, бұған дейін Тақ мұрагері ретінде Қазақстанға жасаған сапарларын еске алды.

«Сіздің басшылығыңызбен еліңіз дамудың даңғыл жолына түскеніне ерекше әсерлендік. Сапар кезінде танысу жоспарланған жасанды интеллект, энергетика, атом энергиясы салалары екі ел үшін өте маңызды. Ғалымдардың дөңгелек үстелдегі пікірталасына куә боламыз» деді Король Филипп.

ОРТАҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА
НЕГІЗДЕЛГЕН ДОСТЫҚ

Қасым-Жомарт Тоқаев пен Король Филипп БАҚ өкілдеріне арналған брифинг өткізді. Мемлекет басшысы Бельгиялықтар Королі мен Патшайымының Қазақстанға жасаған тарихи мемлекеттік сапары екіжақты қарым-қатынастың жаңа парағын ашатынын және қос халық арасындағы достықты нығайта түсетінін атап өтті.

«Аса мәртебелі Король, Сіздің парасатты әрі батыл басшылығыңыздың арқасында Бельгия өзінің бірегей саналуандығын сақтаған әрі әлемге ашық ел ретінде белгілі болып отыр. Халқыңызға адалдығыңыз бен Бельгиядағы түрлі қауым арасындағы өзара түсіністікті нығайту жолындағы табанды еңбегіңіз Тәждің ынтымаққа бастар рөлін айқындайды. Осы күрделі кезеңде адами қадір-қа-

дарлы сипатта өткен нәтижелі келіссөздердің қорытындысына тоқталды.

«Біз Қазақстан мен Бельгия арасындағы көпжақты серіктестікті күшейтуге бейіл екенімізді растадық. Елдеріміз арасында қандай да бір саяси қайшылық немесе шешілмеген мәселе жоқ. Бұл барлық бағытта ынтымақтастықты кеңейтуге берік негіз қалайды. Экономикалық ықпалдастық серіктестігіміздің негізгі тірегі болып қала береді. Бельгия Қазақстанның жетекші инвестициялық серіктестерінің қатарына кіреді. Сіздің елдің 2005 жылдан бері экономикамызға құйған инвестиция көлемі 15 миллиард доллардан асты. Көлік-логистика, аса маңызды минералдар, энергетика, өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы, биотехнология, цифрландыру және ғарыш технологиялары салаларында ықпалдастықты жандандырып, жаңа мүмкіндіктерді қолға алуға уағдаластық. Тарихи сапарға бельгиялық жетекші компания өкілдері қатысуда. Бұл Бельгияның еліміздің экономикалық әлеуетіне зор сенім артатынын көрсетеді. Үкімет тарапынан Бельгия инвесторларының Қазақстанда қызмет аясын кеңейтуіне және жаңа перспективті жобаларды іске асыруына қолдайы жағдай жасалады. Оның толық әрі уақытылы орындалуын өзін қадағалап отырамын» деді Мемлекет басшысы.

ҚОҒАМДЫҚ КЕҢЕС ҚАБЫЛДАУ ӨТКІЗДІ

Осыған орай, Қоғамдық кеңес төрағасының міндетін атқарушы Кәрімбек Құрманәлиев азаматтарды қабылдады. Қабылдауға келген қала тұрғыны Ерали Саруаров қаланың дамуына қатысты өзін толғандырған бірқатар мәселені көтерді. Ол «Мені жолдарды қайта жаңғырту және жаңа жолдар салу мәселесі жиі ойландырады. Сонымен қатар көлік қозғалысын біржақты ұйымдастыру, қала аумақтарын абаттандыру, нашакорлықтың алдын алу жұмысы жүйелі жасалса» деді. Сондай-ақ идеология жұмысын жетілдіру және басқа да өзекті мәселелер сөз болды. Кездесу барысында Қоғамдық кеңес төрағасының міндетін атқарушы Кәрімбек Арыстанбекұлы көтерілген мәселелерді жазбаша түрде жинақтап, оларды алдағы уақытта мүдделі әкімдік мекемелерінің қатысуымен өтетін Қоғамдық кеңес отырысында қарастырамыз деді. Қабылдауға Қоғамдық кеңес комиссияларының төрағалары Е.Алауханов, Ю.Келигов және А.Оспанов қатысты.

Астана қаласының Қоғамдық кеңесінде тұрғындарды қабылдау отырысы өтті. Мұндағы мақсат – азаматтардың өтініштерімен жұмыс істеу.

ЖӘРМЕҢКЕГЕ 9 МЫҢ АДАМ ҚАТЫСТЫ

Елордада өткен Aqtobe Creative Days креативті жәрмеңкесіне екі күнде 9500 адам келді. Qazaq Creative Hub алаңында ұйымдастырылған іс-шараға Ақтөбе облысынан 100-ге жуық креатор келді.

Мұнда ұлттық нақыштағы киімдер, дизайнерлер топтамалары, зергерлік бұйымдар, тері, ағаш, сүйек пен киізден жасалған қолөнер туындылары, аксессуарлар мен кәдесыйлар ұсынылды. Жәрмеңкеге келгендер ақтөбелік шеберлердің өнімін тамашалап, ұнаған бұйымдарын сатып алды. Жалпы, өңір креаторлары 22 бағыт бойынша авторлық өнім мен шығармашылық жобасын таныстырды. Жәрмеңке аясында мәдени бағдарлама да өтті. Aqtobe Design сән көрсетілімінде ақтөбелік дизайнерлердің авторлық топтамалары ұсынылды. «Алақай» қуыршақ театрының инклюзивті «Жыл мезгілдері» қойылымы сахаланып, Ақтөбе өңірі туралы анимациялық фильм көрсетілді. Музыкалық бағдарламада «SherTer» және «Жеребе life» жобалары өнер көрсетіп, композитор Серік Закарияның шығармашылық кеші өтті. Сонымен қатар келушілер зергерлік өнер, киіз басу, тері және ағаш өңдеу бойынша шеберлік сабақтарына қатысты.

Aqtobe Creative Days жәрмеңкесі Creative Аймақ республикалық жобасы аясында ұйымдастырылды. Жоба өңірлік креаторлардың өнімдерін нарыққа шығаруға, жаңа сатып алушылар тартуға және креативті кәсіпкерлікті дамытуға бағытталған.

КІТАП – БІЛІМ БҰЛАҒЫ

Бас қалада «Кітап оқитын ұлт» республикалық жобасы аясында «Кітап – білім бұлағы» атты эссе байқауы өтіп жатыр. Байқауды елордалық «Кітап оқитын ұлт» жобалық кеңсесі қалалық Білім басқармасының қолдауымен ұйымдастырып отыр.

Оған жалпы білім беретін мектептердің 8-10-сынып оқушылары мен техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының I курс студенттері қатыса алады. Эссе көлемі 1000 сөзден аспауы керек. Ол плагиатқа және жасанды интеллектіні пайдалануға қатысты тексеріледі. Байқау бірнеше кезеңнен тұрады. 29 қыркүйек-9 қазан аралығында мектептер мен колледждердің ішкі кезеңі өтті. 12-16 қазан аралығында қалалық кезеңге қатысу үшін жұмыстар қабылданады. Қалалық кезең 19-30 қазан аралығында өтеді. Байқау қорытындысы 30 қазанда шығады.

Жеңімпаздарды қазылар алқасы 10 номинация бойынша анықтайды. Қалалық кезеңге қатысушылардың барлығына сертификаттар, ал жеңімпаздарға дипломдар мен бағалы сыйлықтар табысталады.

Ұйымдастырушылардың айтуынша, байқаудың басты мақсаты – оқылған кітаптың мазмұнын баяндап беру ғана емес, шығарманы талдау, өз ойын тұжырымдау және дербес қорытынды жасау қабілетін көрсету.

Қатысушылар эссесінде кітаптардың білім алуға, дүниетанымды қалыптастыруға және тұлға ретінде дамуға қатысты әсерін ашып көрсетугі, сондай-ақ өздерінің оқырмандық тәжірибесі жайлы ой бөлісуі керек.

Кеше Президент Премьер-министрмен және Құрылтай Төрағасымен консультациялар өткізгеннен кейін, мәслихаттардың өкілетін мерзімінен бұрын тоқтату туралы шешім қабылдады. Бұл рәсім Конституцияның 88-бабының 5-тармағында көзделген. Барлық деңгейдегі мәслихат депутаттарының сайлауы Мемлекет басшысының бастамасымен қолға алынған саяси реформалардың қорытынды кезеңі болмақ. Конституциялық реформа (референдум) өтіп, жаңа Құрылтай мен Қазақстан Халық Кеңесінің жұмысы басталған соң және Вице-Президент институты енгізілгеннен кейін, мәслихаттардың жаңа құрамын қалыптастыру биылғы саяси өзгерістер үдерісін қорытындылауға тиіс.

РЕФОРМАЛАРДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫ КЕЗЕҢІ

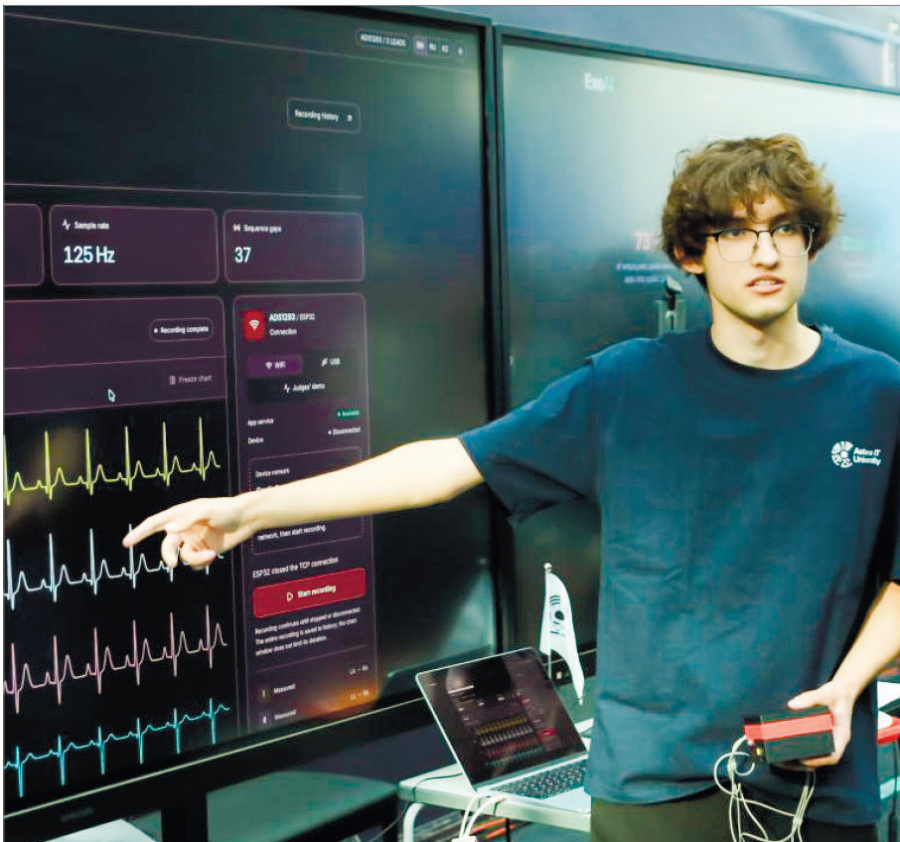
Мәслихаттар тиісті аумақ тұрғындарының мүддесін білдіреді, жергілікті бюджеттерді бекітеді және өңірлердің дамуын бақылауға қатысады. Осыған байланысты алдағы депутаттық корпусы жаңарту жергілікті өкілді органдардың құрамын өзгертумен ғана шектелмейді. Бұл – азаматтардың мүддесін сапалы әрі тиімді білдіру мәселесі. Сайлау барысында сайлаушылар кандидаттардың жергілікті проблемаларды білу деңгейін және оларды шешу жөніндегі ұсыныстарын бағалай алады.

Қазақстанның болашағы мемлекеттік басқару жүйесінің тиімділігіне, заң үстемдігіне және қоғамның белсенділігіне тікелей байланысты. Мәслихаттар жергілікті халықтың мүддесін білдіретін маңызды институт болғандықтан, олардың қызметіне қатысты құқықтық мәселелердің нақты әрі уақытылы шешілуі өзекті. Мұндай жағдайда барлық заңды

негіз ескеріліп, шешім қабылдау үдерісі ашық әрі түсінікті болуы қажет. Азаматтардың сенімін сақтау, депутаттардың жауапкершілігін арттыру және жергілікті басқару жүйесін жетілдіру – ел дамуы үшін маңызды міндеттер. Әрбір қадам заң талаптарына сай жасалып, халықтың мүддесіне қызмет етсе, қоғамдағы сенім мен тұрақтылықты нығайтуға мүмкіндік береді.

Мәслихат депутаттарының жаңа құрамын қалыптастыру жергілікті басқару жүйесі үшін маңызды. Депутаттардың жұмысы тұрғындардың өзекті мәселелерін қаншалықты түсініп, оларды шешуге бағытталған нақты ұсыныстар жасай алатынымен бағалануы тиіс. Алдағы сайлау азаматтарға кандидаттардың ұстанымдары мен ұсыныстарын салыстырып, саналы таңдау жасауға мүмкіндік береді.

Еркін ДӘУЕШҰЛЫ,
ұстаз, еңбек ардагері

ЖҮРЕК АУРУЫН ЖИ АНЫҚТАЙДЫ

Astana IT University студенттері жүрек ауруының ықтимал белгілерін жасанды интеллект көмегімен анықтауға арналған CardioScan платформасын әзірледі. Жоба AI-SANA бағдарламасының үшінші кезеңі аясында ұйымдастырылған көрмеде таныстырылды.

CardioScan – электрокардиограмма (ЭКГ) деректерін талдауға арналған интеллектуалды жүйе. Ол портативті ЭКГ құрылғысы мен мобильді қосымшадан тұрады. Құрылғы жүректің электрлік белсенділігін тіркейді, ал қосымша алынған сигналдарды көрсетіп, жасанды интеллект арқылы алдын ала талдау жүргізеді. Нәтижесінде дәрігердің қарауына арналған есеп қалыптасады. Сонымен қатар пайдаланушылар бұрын түсірілген ЭКГ-ның фотосуретін жүктеп, оны талдата алады.

– Біз жүрек патологиясын анықтауға арналған жүйе әзірледік. Құрылғымыз арқылы адамның ЭКГ-сын түсіріп, алынған деректерді жа-

санды интеллект моделіне жібереміз. Модель 33 мың сурет пен ЭКГ дерегі негізінде оқытылған. Ол алынған ақпаратты талдап, жүрек ауруларының ықтимал белгісін, соның ішінде аурудың ерте кезеңіндегі өзгерісті анықтауға көмектеседі, – деді жобаны әзірлеушілердің бірі, Astana IT University-дің I курс студенті Артем Пинигин.

Студенттің айтуынша, жобаны әзірлеуге Солтүстік Қазақстан кардиоорталығы қолдау көрсеткен. Қазір команда CardioScan жүйесін Astana IT University базасында жетілдіріп жатыр. Жоғары оқу орны жас әзірлеушілерге қажетті инфрақұрылым мен материалдар ұсынып отыр.

ГАЗ ТАРАТУ ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫ ЖҰМЫСЫ ҚАЛЫПТЫ

Елорданың барлық әлеуметтік нысанына, қаладағы 3628 көппәтерлі үйдің барлығына дерлік жылу берілді. Мамандар инженерлік желілердің жағдайын бақылауды жалғастыруда, газ тарату инфрақұрылымы да қысқа дайын.

Астанада тұрғын үйлерді жылытуға қосу аяқталды. Қалалық Энергетика басқармасының мәліметінше, елорданың жылумен жабдықтау жүйесі қысқы кезеңге 100% дайын, ал жылыту маусымы штаттық режимде өтуде. Барлық әлеуметтік нысанға жылу берілді.

9 қазандағы жағдай бойынша 3628 көппәтерлі үйдің 3625 тұрғын үйі жылумен жабдықтау

жүйесіне қосылған. Қалған ғимараттардағы жұмысты жылыту маусымы басталғаннан кейін бірнеше күн ішінде аяқтау жоспарлануда. Жылу желілерін біртіндеп толтыру және тұрақтандыру, жылу тасымалдағыштың қысымы мен параметрлерін тексеру үшін кезең-кезеңмен қосу қажет. Бұл тәсіл ықтимал ақауларды анықтауға және тұтынушылар

қосылған кезде жүйенің жұмысын реттеуге мүмкіндік береді.

Қыс мезгіліне дайындық барысында 1-ЖЭО және 2-ЖЭО қазандықтары мен турбиналарына жөндеу жұмысы, сондай-ақ қалалық жылу магистралдарындағы жұмыс жүргізілді.

Биыл қалада 6,7 шақырым жылу желілеріне күрделі жөндеу жүргізілді және қайта жаңар-

ды. Ағымдағы жөндеу аясында тағы 22 нысанда жалпы ұзындығы 2,2 шақырым құбырлар толығымен ауыстырылды. Инвестиция бағдарламасы бойынша да жұмыс жүргізіліп, 15 нысанда 6787 метр құбыр ауыстырылды. Бұл іс-шаралар жылумен жабдықтау сенімділігін арттыруға және қысқы жүктемелер кезеңінде авариялар қаупін азайтуға бағытталған. Энергетика басқармасының мәліметінше, төтенше жағдайлар тіркелген жоқ.

Тұрғындардың өтініштері – «Астана-Теплотранзит» АҚ

қызметінің бақылауында. Коммуналдық кәсіпорындар мен энергетика кешені күшейтілген жұмыс режиміне ауысты, ал желілер мен жабдықтардың жай-күйі жылыту кезеңінде тәулік бойы бақыланбақ. Газ инфрақұрылымы да қысқа дайын. Суық күндерге дайындықтың маңызды бөлігі – газ тарату желілерінің сенімді жұмысы.

QazaqGaz Aймақ АҚ деректері бойынша өңірлердегі газ инфрақұрылымы 2026-2027 жылдардағы күзгі-қысқы кезеңге толық дайын. Қыркүйектің

екінші онкүндігінде компания дайындық шараларын аяқтап, жергілікті атқарушы органдармен келісілген және 11 қыркүйекте бекітілген қажетті дайындық паспорттарын алды. Мамандар 77 мың шақырымға жуық газ тарату желілерін дайындады. Бұған 6 мыңнан астам қызметкер жұмылды. Олар газ реттеу пункттеріне, ажыратқыш құрылғылар мен электрхимия қорғанысы құралдарына техникалық қызмет көрсету және жөндеу жұмысын жүргізді, сондай-ақ газ құбырларын тексерді.

Күннен-күнге цифрлық әлемнің сан түрлі пайда болып, жеке тірлігімізге еніп те үлгерді.

Солардың бірі – «1045» платформасы. Бір сөзбен айтқанда, платформа құралдары тауарлар мен қызметтер каталогын, сатушылардың цифрлық парақшаларын, пікірлерді және йлерілету мүмкіндігін қамтиды. Мұндай тәсіл әлеуметтік кәсіпорындарға өз қызметі туралы кеңінен ақпарат таратуға және күнделікті сатып алулары арқылы оларды қолдауға дайын тұтынушыларды табуға мүмкіндік береді. Бұл – тұтынушылар мен әлеуметтік кәсіпкерлерді біріктіретін экосистема және маркетплейс. Біздің назарымызды аударған жайт – платформаның ұстанымы. «1045» – пайдамен сатып ал. Пайдамен бөліс. Әлемді кішігірім қадамдармен өзгерт» деген ұранмен ашып, өз бағытын айқындаған платформа – Орталық Азия мен басқа да аймақтардағы әлеуметтік кәсіпкерлер мен қолөнершілердің өнімін қолдау, жасалған саудадан қоғамға және қоршаған ортаға пайда әкелу. Цифрлық кеңістіктің басында тұрған Ерғали Баймамировты халықаралық волонтерлер форумдары мен ТМД, түркі әлемі деңгейіндегі түрлі әлеуметтік және бизнес-саммиттерге белсенді қатысып жүрген азамат ретінде сұхбатқа тарттық.

– Әлеуметтік кәсіпкерлікке ден қоюыңыздың себебін айтсаңыз.

– Кәсіпкерлік саласында 20 жылға жуық уақыт жүргендіктен, әлеуметтік кәсіпкерлердің өздері байқамайтын кейбір мәселелерге басқа қырынан қарай бастадым. Халықаралық форумдар мен кездесулерге қатыса жүріп, әлеуметтік кәсіпкерліктің негізгі әлсіз тұсының бірі сату мен нарыққа шығу мәселесі екенін байқадым. Керемет әлеуметтік жобалар бар. Олардың артында үлкен еңбек,

ӘЛЕУМЕТТІК КӘСІПКЕРЛІКТІҢ КЕЛЕШЕГІ

Ақпарат технологияларының жедел дамуы цифрлық дәуірдің жаңа мүмкіндігін ашты. Оның кез келген қызмет саласына ықпалы асып, тиімді басқаруы қазіргі бизнесте шешуші рөл атқарады. Бүгінгі таңда цифрлық технологияларды пайдаланбайтын және жаңа технологияларды енгізбейтін компаниялар бәсекелесінен артта қалып, өздерінің бизнес-процесін тиімді басқара алмайды.

тағдыр, миссия және қоғамға пайда әкелуге деген шынайы ниет тұр. Бірақ сол өнімді кім сатып алады? Қызметін кім пайдаланады? Жоба туралы қоғам қайдан біледі? Осы сұрақтардың жауабы ретінде «1045» әлеуметтік цифрлық платформасын құру идеясы пайда болды. Бұл жай ғана интернет-дүкен емес. Біз әр әлеуметтік жобаға өз тарихын, миссиясын, өнімін және командасын таныстыратын бейне-визитка беруді көздедік. Себебі кейде бір минуттық шынайы көзқарасын толық өзгерте алады.

– Жеке пайдасын ғана ойламай, әлеуметтің де жүгін арқалауыңызға не итермеледі?

– Мен Әлеуметтік инноваторлар қауымдастығының алғашқы күндерінен бастап оның қалыптасуына атсалысып келе жатқан мүшелерінің бірімін. Тіпті қауымдастықтың негізін қалаушылардың бірі деуге болады. Қауымдастықты Әмин Аскеров ұйымдастырды. Оның маған телефон соққаны әлі есімде: «Сәлем! Не істеп жатырсың? Кофеханаға кел,

осында бір идеяны талқылап жатырмыз» деді. Осы қоңырау әлеуметтік кәсіпкерлікпен танысуыма, кейін қауымдастықтың қалыптасуы үдерісіне араласуыма себеп болды. Сол жерде біз қауымдастықтың логотипін әзірлеп, стратегиясын бірге қалыптастырдық. Алайда мен үшін есте қалғаны – бизнестегі көзқарасымды, тіпті өмірге деген ұстанымымды түбегейлі өзгерткен бір сөз. Әмин: «Біз балық бермейміз. Қармақ та бермейміз. Біз адамға қармақ жасауды үйретеміз» деді. Яғни біздің мақсатымыз мүмкіндігі шектеулі адамға бір реттік көмек көрсету ғана емес. Ең бастысы – оған өз бетінше табыс табуға, кәсіп етуге, қоғамға араласуға мүмкіндік беретін құрал беру. Адам бізбен бірге бола ма, жоқ па – оның өз еңбегімен ақша тауып, өмір сүру сапасын жақсарту алуы маңызды.

– Бүгінгі қоғам әсіресе цифрлық өзгерістердің қадамына ілесе алмай жатады. Оның себебі неде деп ойлайсыз?

– Менің ойымша, біздің заманымыздың міндеттерінің

бірі – осындай жобалар туралы қоғамға көбірек айту. Олардың еңбегін көрсету арқылы адамдардың әлеуметтік кәсіпкерлікке деген көзқарасын өзгерту және жақсы бастамаларды қолдауға шақыру. Өйткені әр адамның жүрегінде жақсылық жасауға, біреуге пайдасын тигізуге деген ниет бар. Көптеген кәсіпкерлермен сөйлесе келе, олардың қоғамға көмектескісі келетінін байқадым. Бірақ екінші жағынан алғанда алаяқтықтан қорқу да бар. Өкінішке қарай, әлеуметтік желілер мен цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы бұл мәселені одан әрі күрделендірді. Адам кейде кімге сенуге болатынын білмейді. Сондықтан «1045» платформасында біз үшін ашықтық пен сенім өте маңызды.

Ерғали Баймамиров – қазақстандық әлеуметтік кәсіпкер, Астана қаласындағы «Азиялық синергия қауымдастығының» (АСИ) басқарма мүшесі және «1045» әлеуметтік платформасының (маркетплейсінің) негізін қалаушы.

– «Бейне-визитка» сол сенімнің алғашқы сүзгісі дейсіз, оны қалай түсінуге болады?

– Адам жоба авторын көре алады, оның не үшін осы іспен айналысатынын естиді, өнімін немесе қызметін көре алады. Яғни біз тек тауарды емес, оның артындағы адамды және оның миссиясын таныстыруға тырысамыз. Бүгінде шамамен 800 әлеуметтік жобаны білемін. Өкінішке қарай, олардың шамамен жартысы жабылудың алдында тұр. Себебі қоғам олардың бар екенін білмеуі мүмкін немесе әлеуметтік өнім мен қызметке сұраныс әлі жеткілікті деңгейде қалыптаспаған. Меніңше, бұл жерде ең үлкен мәселенің бірі – ақпараттың аздығы. Кейде жақсы жоба қаржының жоғынан емес, оған қажетті адамдардың жете алмауынан тоқтайды. Сондықтан «1045»-тің негізгі мақсаты – әлеуметтік кәсіпкер мен қоғамның арасында көпір болу. Тіпті әлеуметтік кәсіпкерлік бизнестің келесі эволюция кезеңі деп ойлаймын. Бүгінгі таңда бизнес тек пайда табуды көздеуі мүмкін. Бірақ уақыт өте келе кәсіптің қоғамға қандай пайда әкелетіні де маңызды өлшемге айналады деп сенемін. Арманым – қоғамда «жай ғана бизнес» болу жеткіліксіз болатын кезеңге жету. Кәсіпкер ақша табумен қатар, қоғамға пайда әкелуге ұмтылса, қызметкердің, тұтынушының, қоршаған ортаның және жалпы қоғамның мүддесін ескерсе – міне, мен үшін бизнестің болашағы осында. «1045»-тің ұстанымы да осы: «Пайдамен сатып ал. Пайдамен бөліс. Әлемді кішігірім қадамдармен өзгерт». Өйткені әлемді бір күнде өзгерту мүмкін емес. Бірақ әрқайсымыз күн сайын бір кішкентай жақсы қадам жасасақ, үлкен өзгеріс дәл сол жерден басталады.

Сұхбаттасқан Айгүл УАИС

ҚОҒАМДЫ НАҚТЫ НӘТИЖЕ ДАМЫТАДЫ

Айналаңа бір қарасаң, көп өзгеріс болып жатқан сияқты. Бір министр ауысса, осы ел түгел өзгередіндей, дәл сол күні сала түлеп, жақсарып кететіндей абыр-сабыр күй кешетініміз бар. Бірақ кейде өзгерер деп сенген дүниелеріміз сол көңіл күйдің шеңберінде ғана толқындап, кейін басылып қалады.

Шапағат ӘБДІР

Айналаңызда болатын абыр-сабыр, қозғалыс, шешім, түрлі шаралар түрлі ойға жетелейді... Мәселен, жер-жерде халықты жұмысқа орналастыру бойынша жәрмеңкелер ұйымдастырылады. Бұл шынында да жақсы дүние ғой. Ашықтық па – ашықтық. Кейде құқықтық

мәселелер бойынша жауап алу үшін әртүрлі органдардың қызметкерлерін жинап, ашық есік күндерін өткізіп жатады. Бұл тіптен құптарлық емес пе? «Еститін үкімет» дегеннің нақты көрінісі міне, осы.

Бұл – жақсы. Бірақ сол іс-шаралардан кейін цифрлар ойнаған ақпараттар легі қаптайды. Бәрі тамаша. Алайда шын мәнінде сонша адамның мәселесі сол жерде

бірден шешіліп жатыр ма? Сол сандардың артындағы нәтиже қандай? Осымен де санасқан жөн шығар. Мәселесі шешілмей кетіп жатқандар қаншама? Ол неге шешілмеді? Оған жауапты құзырлы органдар неге сол істі шешпейінше аяғына дейін бармады деген сұрақтар да маңызды болу керек қой. Міне, біз осыны ашық айтсақ, нағыз ашықтық деген сол болар еді. Бұл тек жұмысқа орналастыруға қатысты

цифр емес. Кейде ел бойынша жүгіру жарыстары болып жатады. Онда да «мыңдаған адам жүгірді» деп жатамыз. Кейде алаңдарда бір концерт өтсе, «150 мың көрермен қатысты» деген сияқты сандарды сөйлетеміз. Ол не үшін керек? 150 мың адамды елестетіп көріңізші өзіңіз. Болмаса 15 мың адамның өзін елестетіп көріңіз. Мүмкін әрбір адамды алдын ала тіркеп, содан кейін сондай сан шығаратын шығар. Ол жағын білмеймін. Әйтеуір осы сандарды құбылту, көпіртіп айту кейде шаң беріп қалады. Бір ғана «Оқитын ұлт» бағдарламасы аясында қаршадай қыздың 1500 кітап оқығанын, зейнеткердің 3000-нан аса кітап оқып тастағанын айтатын болдық. Ал солармен сөйлесіп көріңізші.

Әркім өз деңгейінде сөйлейді ғой. Мүмкін, біздің деңгейіміз төмен шығар. Өйткені мен бір күнде 30 беттен аса кітап оқи алмаймын. Осы күнге дейін оқыған кітабымның саны мектеп оқулықтарын қоссам да 500-ден аспайды. Мықтаса, нақты кітаппен өлшесем, 100-ге де жетпейтін шығар. Сонда әлгі оқымыстылар неге сонша кітап оқып, ғалым болып кетпеген, көзі әлсіремеген деп таңғаламын да, сол баяғы ойға қайта ораламын.

Айтпағым, «Цифрлы Қазақстан» дегеніміз цифрды онды-солды ойнату деп түсінбейік. Егер Әділетті Қазақстанды қоғам болып бірге құрайық десек, онда асықпай, аптықпай, нақты мәселелерді нақты шешіп, басын бастаған дүниемізді аяғына дейін жеткізіп, оның нәтижесін саралап отырғанымыз абзал. Өйткені қоғамды цифр дамытпайды. Қоғамды нақты нәтиже дамытады.

КЕЗЕК МӘСЕЛЕСІ ҚАЛАЙ ШЕШІЛЕДІ?

Мектепке дейінгі тәрбие мен білім – баланың дамуы мен болашағына тікелей әсер ететін маңызды сала. Сондықтан әр бала тұрғылықты жеріне қарамастан, сапалы мектепке дейінгі білім алуға тең мүмкіндікке ие болуы керек.

«Әділет» партиясының сайлауалды бағдарламасында да мектепке дейінгі және мектептегі білім сапасы баланың болашақ мүмкіндігінің негізі ретінде белгіленген. Бүгінде балабақшаға кезек мәселесі көптеген ата-ана үшін өзекті. Әсіресе Астана, Алматы, Шымкент сияқты ірі қалаларда мектепке дейінгі ұйымдарға сұраныс жоғары.

2025 жылы енгізілген ваучерлік қаржыландырудың негізгі мақсаты – бюджет қаражатын балабақшадағы нақты қызметке бағыттау және қаржыландырудың ашықтығын қамтамасыз ету. Қазір баланы мектепке дейінгі ұйымға тіркеудің екі жолы бар. Орын болса, бала бірден балабақшаға қабылданады. Егер орын болмаса, күту тізіміне қойылады. Алайда күту тізіміне түру үшін баланы алдымен басқа балабақшаға тіркеуі тиіс. Соның салдарынан мемлекеттік балабақшадан орын күткен ата-ана баласын көбіне жекеменшік мекемеге тіркеуге мәжбүр.

Нәтижесінде бала бір балабақшада тіркелгенімен, іс жүзінде басқа балабақшадан орын күтеді. Бұл жерде егер бала балабақшаға бармаса, мемлекет ол үшін ваучерлік қаржыны не үшін төлейді деген маңызды сұрақ туындайды. Расында, кейбір жекеменшік балабақшалар баланы іс жүзінде қабылдамай, тек құжат жүзінде тіркеп қояды. Ата-аналар мемлекеттік балабақшадан орын алу мүмкіндігін сақтап қалу үшін мұндай шартқа келісуге мәжбүр. Мемлекеттік қаржы нақты көрсетілген қызмет үшін төленуі керек. Сондықтан баланың балабақшада жай ғана

тіркелуі емес, сол жерде шын мәнінде тәрбиеленіп, қызмет алуы басты өлшем болуы тиіс. Яғни мәселені кезек тұрғысынан емес, мектепке дейінгі білім беру жүйесінің тиімділігі ретінде қарастыру қажет.

Біріншіден, ата-ана баласын басқа балабақшаға формалды тіркемей-ақ, өзі тандаған ұйымның күту парағына тікелей қоюы керек.

Екіншіден, бос орын пайда болған кезде бала ашық әрі түсінікті кезектілікпен қабылдануы тиіс. Үшіншіден, мемлекеттік қаржы баланың нақты балабақшада болғанын және қызметтің көрсетілгенін растайтын цифрлық деректер негізінде төленуі қажет.

«Формалды тіркелу» мен «нақты тәрбиелену» ұғымының аражігін ажыратып, пилоттық жобалардың нәтижелерін қоғамға ашық жариялау да маңызды. Мемлекет әр балаға қаржы бөледі. Ендеше сол қаржының артында нақты бала, нақты орын және нақты көрсетілген қызмет тұруы керек. Осыған байланысты министрліктен біріншіден, ваучерлік қаржыны нақты көрсетілген қызметпен байланыстырып, баланың нақты қатысуын негізгі өлшем етуді; екіншіден, формалды тіркелген балаларды анықтайтын цифрлық бақылау жүйесін енгізіп, бір баланың бірнеше ұйымға негізсіз тіркелуіне жол бермеуді; үшіншіден, күту парағындағы балалар саны мен нақты бос орындар арасындағы сәйкессіздікті азайту жөніндегі іс-шараны әзірлеуді ұсынамыз.

Ләззат ҚОЖАХМЕТОВА,
Құрылтай депутаты

ЖАЛАҚЫ МА, ЖАЙЛЫ ОРТА МА?

қазақ жасы жұмыс таңдағанда нені қалайды?

Жалақысы жоғары, бірақ жұмыс атмосферасы ауыр орын ба, әлде жалақысы төмендеу, бірақ өзіңді жайлы сезінетін жұмыс па, бүгінгі қазақ жастары қайсысын таңдайды?

Жұмыс іздегенде ең алдымен неге қарайсыз? Көпшілігі бұл сұраққа ойланбастан «жалақысына» деп жауап беруі мүмкін. Өйткені ай сайынғы табыс адамның күнделікті қажеттілігін өтеумен қатар, өз жоспарын жүзеге асыруына да әсер етеді. Алайда жұмысқа орналасу тек айлық көлемімен шектелмейді. Кей адам үшін таңертең жұмысқа куана бару, әріптестерімен жақсы қарым-қатынаста болу, басшысымен еркін сөйлесу және өзіне қолайлы ортада еңбек ету маңызды. Әсіресе еңбек жолын енді бастап келе жатқан жастар үшін бұл мәселе өзекті. Бір жұмыс орнында жалақы жоғары болғанымен, жұмыс уақыты қолайсыз немесе ұжымдағы қарым-қатынас көңілден шықпауы мүмкін. Ал екінші жерде жалақы төменірек болғанымен, кәсіби дамуға, тәжірибе жинауға және өзіңді еркін сезінуге мүмкіндік бар. Сонда жас маман үшін қайсысы маңыздырақ: жоғары жалақы ма, әлде жайлы жұмыс ортасы ма? Бұл сұраққа әркімнің жауабы әртүрлі. Бірі еңбегінің қаржылай бағаланғанын қаласа, енді бірі өзіне ұнайтын жұмысты таңдауға тырысады. Кейбір жастар үшін мансаптық өсу маңызды болса, басқалары жұмыс пен жеке өмір арасындағы тепе-теңдікті бірінші орынға қояды.

2025 жылы жүргізілген The Talentist зерттеуіне Қазақстанның барлық өңірінен 1703 адам қатысқан. Зерттеу нәтижесіне сүйенсек, 16-24 жастағы жастардың 71 пайызы жұмыс таңдағанда жақсы жалақыны маңызды фактор ретінде атаған.

Ал 55 пайызы үшін жұмыс орнындағы жағымды атмосфера маңызды болған. Сонымен қатар жастардың 43 пайызы заманауи технологияларды пайдалану мүмкіндігіне, 41 пайызы оқу мен тренингтерден өтуге мүмкіндік беретін жұмыс орнына мән берген. Бұл көрсеткіштер жас мамандардың жұмыс таңдауда тек жалақыға емес, жұмыс ортасы мен кәсіби дамуға да назар аударатынын көрсетеді.

– Мен үшін жұмыс таңдағанда жалақыдан бұрын ұжымдағы қарым-қатынас маңызды. Себебі күннің көп бөлігін жұмыста өткізесің. Сондықтан өзіңді еркін сезінетін, әріптестеріңмен ашық сөйлесе алатын орта болғаны дұрыс деп ойлаймын. Жалақы, әрине, маңызды. Бірақ айлығы жақсы болғанымен,

күн сайын барғың келмейтін жерде ұзақ жұмыс істеу қиын. Ал жақсы ортада адам өз жұмысын да жақсы көреді, жаңа нәрсе үйренуге де ынтасы болады. Жас маман ретінде мен үшін тәжірибе жинап, өзімді дамытуға мүмкіндік беретін орта бірінші орында, – дейді жас маман Айзере Маратқызы.

Бүгінде жастардың жұмысқа деген талабы өзгеріп келе жатқанын байқауға болады. Бұрын «тұрақты жұмыс болса болды» деген түсінік басым болса, қазір жас мамандар жұмыс берушіден өзіне деген құрметті, қолайлы ортаны және кәсіби дамуға мүмкіндік күтеді.

Ендеше, бүгінгі қазақ жасы жақсы жұмыс таңдағанда шын мәнінде нені іздейді? Бүгінде жастар үшін жұмыс тек күнкөріс көзі емес, өз қабілетін байқап,

тәжірибе жинап, болашаққа жол ашатын ортаға айналып келеді. Олар өз пікірінің ескерілгенін, еңбегінің бағаланғанын және бір орында тұрып қалмай, жаңа нәрсе үйренуге мүмкіндік болғанын қалайды. Әсіресе еңбек жолын енді бастаған жас үшін алғашқы жұмыс орны оның кейінгі кәсіби бағытына да әсер етуі мүмкін.

Жұмыс тек жалақы алатын орын емес. Адамның көңіл күйі, айналасындағы адамдармен қарым-қатынасы, өз еңбегінің бағалануы да оның жұмысқа деген көзқарасына әсер етеді. Сондықтан бүгінгі жас маман үшін жақсы жұмыс қалтаны ғана емес, көңілді де толтыратын, еңбегінің мәнін сезіндіретін орта болса керек.

Қымбат СӘБИТҚЫЗЫ

Аманғали
ҚАЛЖАНОВ

Қазақ поэзиясының көк-
жиегін кеңейткен, болмысы
бөлек, екпіні ерек ақынның
шығармашылығынан сыр
шерткен кеш оның өмірі мен
өнерін, өлеңмен өрілген тағ-
дырын, ұлт рухын жаңғыртқан
мәңгілік мұрасын дәріптеуге
бағытталды.

Кеш барысында ақынның
шығармашылық әлемі жан-
жақты ашылып, поэзиясын-
дағы махаббат, адамгершілік,
туған жер, ұлттық болмыс пен
өмір философиясы көркем
сахналық шешімдер арқылы
көрерменге ұсынылды. Ақын
өмірінен сыр шертетін ар-
хивтік бейнематериалдар,
фотосуреттер мен естеліктер
көрсетіліп, шығармашылық
жолының маңызды кезеңдері
өрнектелді.

Ақ қағаздың отырды
ақын алдында,
(Ақ қағаз ғой оған талан,
тағдыр да!)
Дастарқандай жатты
ақ қағаз жаюлы,
Ал, айтып көр,
Ал, жазып көр,
Ал, жырла!
Ал, айтып көр, ақ қағазға
жаз барін,
Заман қамы – қоғам қамы,
өз қамың,
Адамзаттың озығын айт,
озғаның,

Қай машығы шірігенін,
тозғанын – деп жырлаған
Кеңшілік ақын 43 жасқа жет-
пеген қысқа ғұмырында жыр
тілінде көп нәрсе айтып кетті.

Қазақ әдебиетінде «Соғыс-
тан соң туғандар» делінетін
буынның алдыңғы қатарын-
да есімі аталатын ақынның
поэзияның баллада, поэма
жанрларына салған олжа-
сы мол. Сол туындылардың
көтерер жүгі мен айтар ойы
салмақты. Мәселен, еске алу
кешінде сахналық қойылым
арқылы ұсынылған «Төлеутай-
дың төрт қызы» атты баллада-
сында соғыстан кейінгі жыл-
дардың панорамасы мен ұрпақ
мәселесі қатар өрнектелген.
Осындай туындылар ақынның
шығармашылығында аз емес.

Кеңшілік Мырзабеков –
тарихи тұлғаларды көп жыр-
лаған ақындардың бірі ғана
емес, бірегейі. Сол өлең-
дерінің астарында белгілі бір
адамды емес, ұлтты ұлықтау
жатыр. «Мұхтар мен Қаныш»
немесе жыр алмбы Жамбыл
Жабаевқа арналған баллада-
ларында бұл анық байқалады.
Осы өлеңдерді сахнадан ұсы-
нылған бейнежазбалар арқылы
ақынның өз оқуында тыңда-
дық. Ақын тұлғалар арқылы
қазақ өнерінің галереясын
жасады десек те, артық бол-
майды. Атап айтқанда, оның
«Біржан сал. Қоянды жәрмең-
кесі», «Иманжүсіп» атты туын-
дылары бар. Кеште өткен мен
бүгін сабақтастықта өрбіді.
Аталған өлеңдер оқылған соң,
белгілі әнші, Қазақстанның ең-
бек сіңірген қайраткері Сержан
Мұсайын Біржан салдың «Айт-
байын» әуелетті. «Қорланға
ғашық болған есіл Естай» атты
өлеңінен кейін талантты әнші
Өзгеріс Шерікбай «Қорлан»
әнін салды.

Меніңше, бұл адам
«Дың» еткен дыбыстан
жаралған.

КЕҢШІЛІКТІҢ КӨРКЕМ КЕҢІСТІГІ

Астана қаласы Тілдерді дамыту және архив ісі басқармасының ұй-
ымдастыруымен Қ.Қуанышбаев атындағы Қазақ ұлттық музыкалық
драма театрында көрнекті ақын Кеңшілік Мырзабековтың туғанына
80 жыл толуына арналған «Кеңшілік кеңістігі» атты еске алу кеші өтті.

«Дың» еткен дыбыстан –
Туатын «үп» еткен
самалдан.
Тырс еткен тамшыдан –
Тырс еткен жасыңнан
жанардан,
Сарт та сұрт найзағай
жасылдан.
Іңгәдан,
Үгіден –
Жыласа мұңды адам.
Қуанса туатын дыбыстан –
Күлкіден .
Аққудың сұңқылы,
Бозторғай шырылы,
Қыранның саңқылы,
Ұлардың шуылы –
Осының бәрі бар бойыңда,
не керек,
Адамсың, ағажан,
керемет!..

Бұл – Кеңшілік Мырзабеков-
тің «Дыбыс немесе Нұрғиса
Тілендиев туралы жыр» атты
туындысынан үзінді. Әйгілі
күйші-композитордың бейнесі
мен дарынын ақын дәл сипат-
таған. Осы өлең оқылған соң,

Нұрғисаның бір шығармасы
ұсынылды.

Ақындықтың бір синонимі
– еркіндік, ақиқатты ешкімнен
жасқанбай айту. Кеңшілік
ақын осы ұстанымнан таңба-
ды. Соған дәлел ретінде кеште
оқылған мына өлеңінен үзінді
келтірейік:

Мемлекеттік масштабта
кел, көсіліп сөйлейік,
Еркін-еркін, онда не тұр,
еркін болсақ, еркесініп
сөйлейік.
Әлеуметтік маңызбенен,
азаматтық парызбенен
Өремізді көрсетіп,
Азаматтық ой-пікірмен
Аренада өркеш
ұрып сөйлейік.
Ауыл-үйдің пыш-пышынан
алыс шығып сөйлейік,
Тереземіз кімдерменен тең
екенін таныстырып
сөйлейік.
Бұрынғыдай
бардың-жоқтың
дақпыртына маз болмай,

Құр мақтанды қанағатқа
ауыстырып сөйлейік...

Кеште ақынның өлеңдерін
танымал әртістер, Қазақстан-
ның еңбек сіңірген қайрат-
керлері Мейрам Қайсанов,
Алтынай Нөгербек, Қуандық
Қыстықбай, Әділ Ахметов,
елорда театрларының ак-
терлері, ақынның немересі
Назерке Кеңшілік оқыды.
Кеңшілік ақын Торғай топы-
рағынан түлеп ұшып, қазақ
поэзиясының көгіне самға-
ды. Осыған орай Мұхтар Ша-
хановтың өлеңіне жазылған
Шәмші Қалдаяқовтың «Арқа-
лықтың ақ таңы», Қонысбай
Әбілдің «Бала махаббаты»
(сөзінің авторы – Тұрғали
Жетесов) әндері кеш бағдар-
ламасына қисынды кіріктіріл-
ді. Кеңшілік Мырзабековтің
өлеңдеріне бірнеше ән жа-
зылған екен. Осы туындылар
шырқалды. Қазақстанның
халық әртісі Айгүл Қосано-
ва, «Қорқыт» этно-фольклор-
лық ансамблі, «Гэкку» жеті-
геншілер ансамблі, дәстүрлі
әнші Перизат Тұрарова өнер
көрсетті.

Қарағым, біздің баста да
Қарлығаш дәурен
көп тұрмас.
Қанатсыз қалсақ, масқара,
Қанаты барлар жақтыр-
мас – деді ақын бір өлеңінде.
Ол өмірден жыр қанатында
биікте қалықтап өтті.
...Жүрегімді жылуы
жібіткенде,
Уайымнан да жанамын,
үміттен де.
Жанып жүріп бір күні
өшіп қалсам,
Күлім ұшып кетер деп
күдіктенбе!.. – деп те жазды
Кеңшілік ақын бір жырında.
Өзі дәл болжағандай, өміршең
өлеңдері арқылы қазақ әдеби-
етінен ойып тұрып орын алды.
Соның бір дәлелі осы кеш бол-
ды.

СУРЕТСӨЗ

АЛП, АЛП БАСҚАН, АЛП БАСҚАН...

(Екі тарлан бөрі едім)

Ардақты ағалар. Айбарлы академиктер.
Ғибратты ғалымдар. Дегдар депутаттар.
Жүрістерін қарамайсыз ба?! Құдды бір
Шалкиіз жыраудың би Темірге қайы-
рылғанда «Алп, алп басқан, алп басқан,
Арабы торым өзіңсің. Жазылы, алтын,
қол кескен, Алдаспаным өзіңсің!», – деп
төгіліп түскен сұрапыл жыры тура осы
екеуінің дәл осы кейпіне арналған ба
дерсің. Жастау күнімізде «Мен Жоғарғы
Кеңестің Депутаты емеспін. Ауылыма
барғанда, Қарсы алмайды мені ешкім»,
– деген өлең бар еді. Ал бұл кісілердің
екеуі де халықтың қалаулы тұлғаларына
айналды. Бүкіл жұрт оларды қайда барса
да төбесіне көтерді.

Академик Сұлтан Сар-
таев егеменді еліміздің
мемлекеттік негізін қа-
лыптастыруға өлшеусіз
үлес қосты. Алғашқы
зандарымыздың кедергісіз
қабылдауына тікелей атса-
лысты. Құқықтық базаның
дұрыс қалануына бас-көз
болды. Тәуелсіз елдің Ата
мұны мен қалыптасуына
зор еңбек сіңірді. Заңгер
мамандарды даярлау ісінде
де Сұлтан Сартаявтың ай-
шықты қолтанбасы қалды.
Оның есімі ұлттану және
құқықтану деген ұлағатты
ұғымдардың баламасына
айналды. Атақты акаде-
миктің басшылығымен
Қазақстанның заң ғылы-
мы жаңа белеске шықты.
Сартаевтың әрбір шәкіртін
бүгінгі қоғамның бір-бір
тіреуіндей көреміз.

Әйгілі философ, ака-
демик Жабайхан Әбділ-
дин бұрынғы одақтың ір-
гесі сетіней бастағанда
қуғын-сүргін құрбандарын
ақтау жөніндегі комиссия-
ға төрағалық етті. Жазық-
сыз жазаланған аяулы
арыстарымызды ақтау ту-
ралы негіздемердің бірі-
нен-соң бірін әзірлеп, ұлт
тарихындағы жылымық
кезеңнің жаршысы ретін-
де тұлғалана түсті. Өз са-

ласының маманы ретінде
жалпақ жұртқа танылды.
Әлеуетті әріптестері оны
«Қазақ топырағындағы
Кант» деп атады.
Екеуі де еліне елеулі,
халқына қадірлі болды.
Ілгеріде жұрттың бөріне
бірдей жаппай қолдана-
тын «Алтыннан ардақты,
қорғасыннан салмақты»
деген әбден жауыр болған
жатанды теңеуіміз бар еді
ғой. Сол сөзді берекесін
кетірмей, осы екі ағамыз-
ға арнап айтсақ, жүдә жа-
расар еді. Шынында да ар-
дақты, айбатты, арлы, сал-
мақты, салиқалы, сыйлы...
Ал енді «Исатайдың
барында, Екі тарлан
бөрі едім», – дегендей,
атақ-даңқына атан түйенің
белі қайысатын ағаларым
баяғы Жоғарғы Кеңес ғи-
маратының жанында не
туралы сөйлесіп бара жа-
тыр екен десеңізші... Ұлт.
Жұрт. Тіл. Салт. Дәстүр...
Әйтеуір елдік мәселе
екені анық. Өйткені ана-
дай кереқарыс маңдайлар,
мынадай ұлағат ұялаған
таңдайлар жеңіл-жел-
пі жәйтті әңгіме қылуы
мүмкін емес... Айбарлы
ағалардың алп-алп басып,
алп басып келе жатқан ға-
ралы негіздемердің бірі-
нен-соң бірін біздің Шүкір
Шахай қалай дөп басқан?!
Бөріне шүкір...

Бауыржан ОМАРҰЛЫ

Асантемір
ҚАРШЫҒАҰЛЫ

– Әлеуметтік желіде діни пікір айтуға ресми түрде іріктеп қана рұқсат беретін болды. Көзқарасыңызды білдірсеңіз...

– Бұл қадамды өте дұрыс көремін, құптаймын, қолдаймын. Себебі ата салтымызды ұмытқанымыз аздай, ата дініміздің асыл дінгегін шайқап алдық. Алладан да, аруақтардан да ұят болды. Соңғы кезде қоғамымыз түрленіп кетті, тура бір құбылмалы құй-тырқы заманда тұрғандаймыз. Байқасаңыз, дәстүрлі дінімізге қайшы келетін сәләфизм, уахабизммен алысып жүргенде, қарапайым қара халықтың санасы отыз жылдың ішінде отыз тарапқа шашырап кетті. Нәтижесінде, Құдайды бір деп таныған кешегі ат үстіндегі ата-бабаның бүгінгі тұяқтары атеист, тәңіршіл, төкбірші, таблиғи жамағат және т.б. псевдодіни, мистикалық ағымдардың (йегова, «яссауи жолы», «ата жолы», «аққулар», «сұңқарлар», «Аллы-аят») тұсауында жүргендері қаншама. Яғни әркім өз әлемінде өз әлегімен жүр. Мешітке жүзін бұрғандардың өзі көздеріне түскен, көңілдерінен шыққан, жүректерін жыққан ұстаздарға, жамағатқа бөлініп, діни фанатизмді құрып алды. Бұл аздай, өздерін кіршіксіз таза санап, басқаларды надан көріп, оларға тіл тигізіп, дінге кіргізіп немесе шығарып, Алланың рөлін өздеріне алып алды. Сонда бұл отыз жыл бойы айтылған уағыз – насихаттың нәтижесі ме? Десе де, Алланың ақ дінін әркім өз бетімен талқылап, тәпсірлеп, тәлкекке салуы дұрыс емес. Біз мұсылмандар үшін Алла – біреу, оның мөр басқан пайғамбары – біреу, діні – біреу! Ислам – өте әдемі, мейірімді де таза, жеңіл дін әрі бабалар ұстаған жол.

– Алдағы уақытта ғылыммен шұғылдану ойда бар ма?

– Алла өмір берсе, оған да жетерміз. Ой мен ниетте бар, бірақ бәрін уақыт көрсетеді...

– Қазір қыздар кіндігін ашып жүреді, қысқа киетіндер көбейгендей, кейбір ұлдар нәзіктеніп бара жатқан сияқты. Батыс менталитетіне еліктейміз деп, өзіміздің ұлттық құндылықты әлсіретіп алған жоқпыз ба?

– Біз кінәні өзімізден іздеп үйренейік, яғни бұл мәселенің өзегі өзімізде. Сол кіндік ашқан қыз бен майысқан ұлды тәрбиелеген кімдер, неге олардан сұрамаймыз? Батыс түгілі, басымыздағы ата салтымызды ұстанбаймыз, ата дәстүрін қолданбаймыз, ата дінімен жүрмейміз, кім кінәлі? Иә, қылығын түзде көрсететін ұрпақтың бары да, көбейгені де рас. Бірақ, олардың осындай екіжүзділікке баруына кім кінәлі? Әлбетте, «әке-шеше жаман тәрбие бермейді» деулеріңіз мүмкін. Бірақ, бірінші себебінде баланың бақылаусыз қалуы, басқадан үлгі алуы жатса, мұның екінші бір үлкен себебі бар. Мысалы, әке-шешенің «тыныш, ешкімге айтпа» деп жасырын істейтін бір ғана ісі балаға жетіп артылады. Яғни бала үшін бұл – үлкен бір ой, тұжырым, қағидат, өріс, тәжірибе. Әйтпесе, неліктен өз әке-шешесіне шағымданатын балалар менің жекеме шығады? Міне, мәселенің төркіні қайда жатыр. Одан кейін ұяда, отбасыда, жанұяда, шаңырақта күйеу мен әйелдің, әке мен ұлдың, ана мен қыздың арасында мәміле болмаса, тәрбие талы қалай суарылмақ, қалай өспек? Тіпті, бір-бірімен қарым-қатынастары дұрыс емес. Әсіресе, ата-ана мен баланың арасында диалог жоқ, сұхбат жоқ, сөйлесу жоқ, тілдесу жоқ. Баланың ең бірінші дара ұстазы – көз алдындағы ата-анасы. Егер әрбір ата-ана өз баласына ұлт ретінде кім екенімізді негізге ала отырып, салт-дәстүрімізді, әдеп-ғұрпымызды, ата дінімізді, ана тілімізді, ғаламат руханиятымызды, ұлы тарихымызды жеткізбесе, одан қалды дүниенің төрт тарабын түсіндірмесе, бұған батыс кінәлі емес. Батыс өз орнында, өз

АР-ҰЯТ, ИМАН АДАМЗАТТЫ САҚТАП ТҰР

Елдегі өзекті рухани мәселелер, ұлттық мүдде, отбасы құндылықтары, адами қасиеттер, шетелге тұрмысқа шығу, жаһандану процесі төңірегінде қордаланған түйткілдер көп. Дін мен дәстүр сабақтастығы, елдің кемел келешегі, әлеуметтік желінің әлегі жалпы руханият кеңістігіндегі орын алып жатқан өзгерістер жайында танымал дін қайраткері, елордадағы «Рыскелді қажы» мешітінің бас имамы, белгілі дінтанушы Нұрлан БАЙЖІГІТҰЛЫМЕН сұхбат құрған едік.

бетімен дамып жатқан бір тарап. Ал біз өз кінәмізді өзгеден яғни Батыстан яки әлеуметтік желіден көргіміз келеді. Жалпы, ата-ана баланы не үшін дүниеге әкеледі? Осыған әрбір ата-ана ойлансын.

– Кейінгі кездері жастар отбасы құрудан гөрі, қыз-жігіттеріміз жалғыз жүріп, мансап қуып, шетел аралап, өз жағдайын жасауды құп көре бастағандай. Бұлай кете берсе, түбі не болмақ?

– Бұл тенденцияның түбі жалғыздыққа барып тіреледі-ау. Дегенмен, мұны өтпелі бір кезең ретінде көрейік. Өйткені дүние бүгінгідей бола бермейді, әлі талай да талай өзгерістер болады. «Туған жерге жер жетпес, туған елге ел жетпес» дегендей, кезінде ақтабан шұбырынды, алқакөл сұламада ел-жер асып кеткен ата-бабамыздың ұрпақтары қазір елімізге оралып жатыр. Сол сияқты түптің түбінде өздері болмаса да, ұрпақтары бәрібір елге қайтып оралады. Өйткені кіндігі осы жерге, осы елге байланған. Сол үшін елге деген махаббатты, Отанға деген патриоттық сезімді, ұлтқа деген ұлтжандылықты күшейту керек.

– Қазір баласына арабша, парсыша, жалпы шетелдік есім беретіндер көбейді. Қазақи есімдерді неге жаңғырта алмай келеміз?

– Өйткені өзімізді өзіміз менсінбейміз. Бізге бәрі өзгеше, ерекше, айрықша болуы керек. Мақтану керек, көрсету керек, шектен шығу, даңғазалық басым. Үстіміздегі киімнен-ақ білуге болады. Қазақы шапанды бір-бірімізге тойда жабамыз,

кимейміз, сандыққа саламыз. Қазақы көйлекті Наурызда ғана киеміз, келесі наурызды күтеміз. Қазақы тақияны Құран оқығанда киеміз, қалған уақытта әр жерде домалап жатады. Түріміз қазақ, бірақ, сіз айтқандай атымыз арабша, парсыша, әйтеуір, басқаша. Түсініксіз есім қоймағанына да шүкір деймін-ау, бірақ, тіліміз де өзгеше шығып жатыр. Нағыз парадокс! Өйткені өзімізге деген махаббат жоқ, өзімізді сүйеміз, өзгені жақсы көреміз, өзгеге еліктейміз, ұлттық идеология ақсап тұр.

– Жағымпаздық, өтірік құлу, күн үшін өмір сүру көбейіп бара жатқандай. Қазақ халқы «Арым – жанымның садағасы» деуші еді ғой...

– Иә, адам тірдей өледі, ұяттан айырылған сағатта! – деп Жұбан Молдағали ағамыз армен ұяттың таласын, жас пен кәрінің айтысын, ішкі-сыртқы әлемнің тартысын, түсінбеушілік пен тәжірибенің арасын, қазақ руханиятының өлшемін осылай тұжырымдаған. Бұл екеуін күніге, әр сәт, әр кез отбасымнан, көрші-көлемнен, айналамдағы ағайын-туыстан, көшедегі адамдардан, жұмыстағы әріптестерден, тамыр-таныс, жолдас-жоралардан, танымайтын жандардан, не керек, көзіме түскен жандардың жүзінен, сөзінен, амалынан, ісінен іздеймін. Бір кісінің «ақ шапан сәлде кигендердің бәрін әулие деп жүрсем, ислам шапанның ішіндегі адамда екен» деген сөзі мен үшін ғибратқа айналды, яғни шапаным мен сәлдем – менің арым мен ұятым, иманым. Арасында пендешілігіміз болып

тұрады. Дегенмен, адамды көп жамандықтан сақтап қалатын дүние – ары, ұяты, иманы. Осы үшеуіне бекем болған адам өмірде сүрінбей өтеді. Әйтпесе, Шәкәрім бабамыз «Ар» ілімін жазбас еді. «Ар – ең үлкен дін. Ұятсыз иман – бос ұран. Адамды адам ететін жүрек пен ақылдың тепе-теңдігі. Арсыз имандылық – екіжүзділік» дегенді Асанәлі ағамыз айтпас еді. Халқымыз «Малым – жанымның садағасы, жаным – арымның садағасы» деп нақылдамас еді. Сондықтан, біз үшін Ар – адамгершіліктің жоғары өлшемі, ұят, намыс, адалдық, тазалық, әділдік, мәдениет, ұлы иманнан кейін тұратын жауапкершілік. Байқасаңыздар, намаз арсыздықтан тыяды дейміз. Осы сөздің түбіне жетсек, ар – жүректің заңы мен соты екенін түсінеміз. Құлайдың алдында кім екенімізді де осы арыммыз бірінші ұстап береді, осыны естен шығармайық. Ар мен ұят кеткен жерде бәрі кетеді, оған күмән болмасын, иманға жетпейді. Ұлтымызда «ұяты жоқтың, аяты да жоқ» дейді...

– Шетелдікке тұрмысқа шығып жатқан қазақтың қыздарын көргенде және «кім қайда тисе де өзі біледі» дегендей пікірлерді естігенде қандай күйде боласыз?

– ...Ойланам, бірақ, таңдауға талдау жүре ме? Кейде қызының бұл қадамын ата-ананың өзі де қалап, дұрыс көріп тұрады. Бәлкім, «таңдауына таң қалсын» деген ішкі мақтаныштары болар. Дегенмен, өрімдей қыздарымыз шетелге мойын созып, ұлты мен дініне қарамастан, көз жұмып тұрмысқа

шығуды сән көріп, трендке айналғандай. Әрі әлеуметтік желіде барған жері мен елін, адамдарын, тұрмыс салтына дейін салыстырып, айырмасын аузының суы құрғағанша айтады. «Күйеуім тамақты өзі жасайды, мен түске дейін ұйықтаймын» немесе «енем келіндік қызметті талап етпейді, қызындай көреді» деп, өзге қыз-келіншектердің қыжылын қайнататыны тағы бар. Мұны өреміздің өскені дейін бе, әлде ақымақтық дейін бе, білмеймін. Бірақ, бүгінгі қыздарымыз мұны

СОҢҒЫ КЕЗДЕ ҚОҒАМЫМЫЗ ТҮРЛЕНІП КЕТТІ, ТУРА БІР ҚҰБЫЛМАЛЫ ҚҰЙТЫРҚЫ ЗАМАНДА ТҮРҒАНДАЙМЫЗ. БАЙҚАСАҢЫЗ, ДӘСТҮРЛІ ДІНІМІЗГЕ ҚАЙШЫ КЕЛЕТІН СӘЛӘФИЗМ, УАХАБИЗММЕН АЛЫСЫП ЖҮРГЕНДЕ, ҚАРАПАЙЫМ ҚАРА ХАЛЫҚТЫҢ САНАСЫ ОТЫЗ ЖЫЛДЫҢ ІШІНДЕ ОТЫЗ ТАРАПҚА ШАШЫРАП КЕТТІ

жетістік ретінде көруде. Алайда барған жерінің базарына барса да, біздегі көктей көңілімізді, жердей жайдарлығымызды, даладай жүрегімізді яғни нағыз қазақшылықты таба алмайды. Дегенмен, бұл мәселенің түбінде қорқынышты жайттар да бар. Жеңілінен бастасам, қазақтың ер-азаматтарына деген күмән мен күдік көбейді, сенімнен қалып барады. Мысалы, күйеуге шығып жатқан қыз табалдырықтан кейінгі әулетін ешқашан «бақытсыз етемін» деп бармайды. Керісінше, сол елге сіңіп, қатарына қосылып кетуді ойлайды. Сол үшін көп келіндер күйеуіне қарайды, күйеуі шешесіне қарайды. Өзінің де анасы бар, түсінеді, бірақ, кейбір ежелердің қабағы қара бұлттан да жаман, оған ешбір ісін өткізе алмайды. Ақырында не істейді, арудай болып барған қызымыз аждаһадай болып шығады. Бұл аздай, соңғы кезде келіндер тарапынан арсыз қылық жасайтын аталарға да шағым жиленді. Мұндай тұрмыс кімге ұнайды? Үлкендер үлкендігін көрсетпесе, жастарға не кінә тағамыз? Соңғы отыз жылда болған тұрмыстық зорлық-зомбылық қоғамда ішінара айтылмай келді. Алайда арамыздан осындай жауыздықтар шығады деп ойладық па? Мысалы, бала-шағасының көзіңше балталанса, аттың құйрығына байланып сүйретілсе, жиырма төрт сағат ұрып-соғылса, әке-шешесі, бауырлары қой-

ша қырылса, күйеудің ішетіні арақ, жүретіні жүріс, жұмыссыз шалқасынан жатса, жанұясын асырамаса, бергенін міндет қылса, айтатыны балағат болса, қазақ әйелі баласын алып жоғарғы қабаттан секірмегенде қайтеді? Қыздарымыз кімге сенуі керек? Бұл – дер кезінде қолға алынбай, әбден іріндеген кесел.

– Қоғамда «әйел теңдігі», «бала құқығы» деген қағидаттар күшейе түсті. Ер адамның рөлі төмендеп кеткен жоқ па?

– Иә, сәл де болсын ер адамның рөлі төмендеді. Бірақ, бұл қағидаттың күшеюіне кінәлі жандар ойлануы тиіс!

– Инстаграм, тикток, фейсбук, ютуб сияқты ғаламтор желілерінде мотиватор, коуч, психолог блок ашып тұрмысқа шықпаған қыз отбасы туралы ақыл айтады, бизнесі жоқтар қаржылық сауаттылыққа үйретіп жұрттың жүйкесін тоздырып, қоғамды аздырып әлек. Бұдан қалай арыламыз?

– Күні кеше әлеуметтік желіде діни уағыз – насихат жүргізуге ресми түрде үш имамға рұқсат берілді, соның бірі мен. Сол сияқты, оларға да іріктеу жүргізілуі керек. Өйткені қоғамға көпшілікке айтылатын мәселе бар, айтылмайтын мәселе бар. Біраз шектеулер қойылу керек деп ойлаймын. Және осы жерде бір айтарым, әркім өз ісімен айналысқаны жөн. Сіз айтқан психолог, коуч және тағы басқалары ақпарат сатып алып, жұртқа сатушылар, тындыратын тірліктері осы. Былайша айтқанда, тәжірибеден өтпеген шетелдің қаңсығын бізге тықпалаудың қажеті жоқ.

– Алпауыт мегаполистерде ата-аналар баласымен орысша сөйлесуге ынтық. Әйтеуір шет тілінде оқытуға, шетелше

тәрбиелеуге бейім. Неліктен деп ойлаисыз?

– Бір кісі «мына қала мені бақытсыз етті» дегенде, таң қалғанымы бар еді. Расымен, адамның бағы қай жерге байланғанын білу қиын. Дегенмен, «ақымақтың ақылы ауласынан аспайды» демекші, бәріміз ауылда туып өстік. Сол кездері бәрімізге Алматы арман қала болды. Тек, армандағы қалаға жеткен адам, не кері қайтады, не әрі қарай ұшуды ойлайды. Сол сияқты, мұны үлкен қаланың адамға беретін бір серпіні деп ойлаймын. Мысалы, үлкен қалада туылып, мегаполисті игерген адамға көрші елдер тұрмақ, мұхиттың арғы жағы таңсық болады. Сол жаққа мойнын созады, баруға талпынады, тілін үйренеді дегендей. Бұл – адамның ойша өсуі, санамен дамуы. Бірақ, тағы да қайталап айтамын, адамның бағы қай жерге байланғанын ойы шешеді, қадамы жеткізеді, нәтижесін өмір көрсетеді. Дегенмен, кез келген мәселе айналып өзімізге кәліп тіреледі. Қадыр Мырзаәлі ағамыздың «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте» дегеніне артық айтылатын сөз бар ма? Дегенмен, заман қазіргі ұлттық тәрбиеден нәр алып, білім мен ғылым, тіл өнеріне байланған кез. Әрі оны игеру талапты жастарға даңғыл жол ашатын шақ.

– Көп рақмет!

Сұхбаттасқан
Олжас ЖОЛДЫБАЙ

Авторы әрі режиссері: Іңкәр Каримова

ЖЕТІ ТАҒДЫР, ЖЕТІ СЫР

Астана қаласы әкімдігінің Музыкалық жас көрермен театрында «Ана жолы» атты спектакль-перформанстың премьерасы өтті. Режиссер Іңкәр Каримованың бұл қойылымы ана мен қыздың арасындағы байланысты, әйел тағдырын, отбасылық естеліктер мен қоғамның әйелге қоятын талаптарын қозғайды.

Шапағат ӘБДІР

«Ана жолы» – деректі театр мен заманауи сахна тілін ұштастырған пластикалық-музыкалық спектакль. Қойылымның ерекшелігі – сахнада жеті жас актрисаның өз аналарының өмір жолын, бастан өткерген қиындықтары мен айтылмай қалған сырларын баяндауы. Жеке отбасылардың тарихынан басталған өңгіме бірте-бірте қоғамдағы әйелдің орны мен ұрпақтар арасындағы түсіністік мәселесіне ұласады. Актрисалар аналарының естеліктерін жеткізіп қана қоймай, олардың өмірлік таңдауларына өз көзқарастарын білдіреді. Осы арқылы көрерменге «Біз аналарымыздың орнында болсақ, қандай өмір сүрер едік?» деген

сауал тастайды.

Қойылымның идеясы режиссер Іңкәр Каримованың өз ата-тегін зерттеуінен басталған. Өйткені отандық басылымдарға берген сұхбаттарында режиссер шежіреде ер адамдардың есімдері жиі аталып, әйелдердің өмірі мен тарихы көбіне назардан тыс қалатыны туралы ой қозғаған. Осы ізденіс «Ана жолының» негізгі тақырыбына айналған.

«Әйел тарихы тек отбасы шеңберінде ғана бағаланса, оның қоғам өміріндегі орны да көмескіленуі мүмкін. Ал әр ананың артында өз арманы, таңдауы, қуанышы мен өкініші бар жеке тағдыр жатыр» дейді режиссер.

Қойылым әйелдің қоғам алдындағы міндеттері мен жеке қалауының арақатынасын сөз етіп, сол арқылы қоғамның

одан жақсы қыз, қамқор ана, адал жар болуды күтетінін, бірақ осындай талаптардың арасында әйелдің өз арманы мен қажеттіліктеріне қаншалықты орын қалатыны әрдайым ескеріле бермейтінін еске салады.

Бұдан бөлек, спектакльде тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселесіне де назар аударылды. Жалпы қойылымда деректі мәтіндер, музыка, пластикалық қимыл мен манифест өзара үйлесім тапқан. Актрисалардың монологтары отбасылық естеліктерді жеткізсе, музыка мен қимыл кейіпкерлердің ішкі сезімдерін ашуға көмектеседі. Көрерменмен тікелей байланыс орнату арқылы сахна мен зал арасындағы шартты шекара да әлсірейді. Мұндай тәсіл көрерменді сырттай бақылаушы күйінде қалдырмай, айтылған

оқиғаларды өз өмірімен салыстыруға жетелейді. Сахнада жеті отбасының тарихы баяндалғанымен, олардың арасынан әр адам өзіне таныс жағдайды, анасына қатысты естелікті немесе кезінде айтылмай қалған сөзді табуы мүмкін.

Қойылымның қоюшы режиссері әрі суретшісі – Іңкәр Каримова. Қоюшы хореографы – Камила Бузанова, музыкалық көркемдеушісі – Осман Абайділдә, жарық суретшісі – Асылбек Оспанов. Режиссердің ассистенті – Айза Абельбасова, редакторлары – Нұрлыгүл Ғалымжанқызы мен Айза Абельбасова, декораторы Мақсат Сүйінғали сияқты шығармашылық ұжымның бізге ұсынбақ ойы да – әр әйелдің өзіне ғана тән өмір жолы бар. Ана болу оның тағдырының бір бөлігі болғанымен, жеке тұлға ретіндегі болмысын толық сипаттамайды дегенді айтып тұрғандай. Қойылым осыны еске салу арқылы ана мен қыз арасындағы түсіністікке, әйелге деген құрметке және отбасылық тарихты бағалауға үндейді.

ӘЛЕМ ЧЕМПИОНАТЫНЫҢ ТУЫН ҚАБЫЛДАДЫ

Қазақстан 2027 жылы Астанада өтетін дзюдодан әлем чемпионатының туын қабылдады. Салтанатты рәсім Бакуде өтіп жатқан әлем чемпионаты аясында ұйымдастырылды.

Салтанатты рәсім барысында Әзербайжан дзюдо федерациясының вице-президенті Эльнур Мамедли әлем чемпионатының туын Халықаралық дзюдо федерациясына (IJF) қайтарды. Өз кезегінде, IJF Бас хатшысы Лиза Аллан Туды Қазақстан дзюдо федерациясының президенті Қуанышбек Есекеевке салтанатпен табыстады.

Осылайша, дзюдодан келесі әлем чемпионаты 2027 жылдың 7-14 маусым аралығында Астана қаласында өтеді. Аталған дода – 2028 жылы Лос-Ан-

Қазақстан дзюдо федерациясының президенті Қуанышбек Есекеев әлем чемпионатына дайындық барысында жарысты ұйымдастыруға және ұлттық құраманың дайындығына басымдық берілетінін айтты.

«Әлем чемпионатын Қазақстанда өткізу – халықаралық спорт қауымдастығының елімізге білдірген сенімінің көрінісі. Бұл бізге үлкен жауапкершілік жүктейді. Біздің міндетіміз – жарысты Халықаралық дзюдо федерациясының талаптарына

джелесте өтетін Олимпиада ойындарына іріктеу кезеңіндегі маңызды жарыс. Әлемнің үздік дзюдошылары Олимпиада жолдамасына қол жеткізу үшін қажетті рейтингтік ұпайлар үшін сынға түседі.

сай өткізу және ұлттық құраманың дайындығын қамтамасыз ету. Алдағы чемпионат елдегі дзюдонның дамуына тағы да үлкен серпін береді деп сенеміз» деді Қуанышбек Есекеев.

ҮЗДІК ОҚЫРМАН ОТБАСЫ

Астана қаласы әкімдігінің Орталықтандырылған кітапханалар жүйесіне қарасты №15 көпшілік кітапхананың ұйымдастыруымен «Кітап оқитын ұлт» ұлттық жобасы аясында «Үздік оқырман отбасы» атты отбасылық сайыстың ақтық кезеңі өтті.

Аманғали ҚАЛЖАНОВ

Іс-шараның мақсаты – Мемлекет басшысының «Кітап оқу мәдениетін дамыту және зерделі ұлт қалыптастыру жөніндегі шаралар туралы» Жарлығындағы міндеттер мен мақсаттарды іске асыру, Астанадағы отбасылар арасында кітап оқу құндылығын насихаттау, ата-ана мен бала арасындағы рухани-интеллектуалды байланысты тереңдету, оқырман белсенділігін арттыру, зерделі ұрпақ тәрбиелеу.

Сайыс 2 кезеңнен тұрды. Бірінші кезеңде аталмыш кітапханаға тұрақты түрде келіп,

тығыз байланыста жүрген және отбасы болып көбірек кітап оқып, көзге түскен отбасылар арасында іріктеу жарысы өткізілді. 15 отбасының ішінен үздік шыққан 2 отбасы ақтық сайысқа жолдама алды.

4 кезеңнен тұрған ақтық сайыста қатысушылар кітап оқитын отбасы ретінде өзін креативті түрде таныстырды. Берілген сұрақтарға жауап берді. Белгілі бір ертегі кейіпкеріне сипаттама берді, ұсынылған мақалдың жалғасын айтты.

Сайыс қорытындысында Рахметолла отбасы жеңімпаз атанды. Осы отбасындағы әже Оңласын Өмірзақова – биыл

сексеннің сенгіріне шыққан ұлағатты ұстаз, білім саласында 55 жыл еңбектенген мұғалім. Оңласын Уәлиқызы ұлғайған жасына қарамай, әлі күнге дейін кітап, газет-журнал оқиды.

Шаңырақ иесі Ернат Рахметолла «24 КЗ» телеарнасының тілшісі, ағылшын тілінің маманы, велошабандоз, велошеру өткізуден Қазақстанның 3 дүркін рекордшысы, Қазақстанның

Түркияға белесетпен барған. Былтыр Абайдың туғанына 180 жыл толуына орай АҚШ-та алғаш рет «Абай велошеруін» өткізді. «Ағылшынша тіл сындыру» және «Толық адам» жобасының

авторы, Ұлттық академиялық кітапхана жанындағы «Әке мен бала» клубының модераторы. Ахмет Байтұрсынұлы атындағы BINOM school мектеп-лицейіндегі «Ақсар тау» әкелер кеңесінің төрағасы.

Оның жұбайы Фариза Сембайқызы – «City» қалалық емхананың медбикесі, нутрициолог, кітапкүмар жан.

Шаңырақтың кішкентайлары Қасым Ернатұлы – Ахмет Байтұрсынұлы атындағы BINOM school мектеп-лицейінің 3 «А» сыныбының оқушысы. Тоғызқұмалақтан Қазақстан Республикасының 2 дүркін чемпионы, спорт шеберлігіне үміткер. Таеквондодан сары белбеу иегері. BINOM мектептері арасындағы жазғы демалыста кітап оқу сайысының жеңімпазы.

Бадрисафа Ернатқызы болса, 3 жаста, №69 «Еркемай» балабақшасының тәрбиеленушісі. Әріп танымаса да, сүйікті кітаптары бар. Суретіне қарап барлық берілген сөздерді жаттап алған.

Редакция қолжазба иелерінің пікірлері мен көзқарасы бөлісуді шарт емес.

Газет ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 23.05.2018 ж. тіркеліп, №17120-Г куәлігі берілген. Меншік иесі: «Elorda Aqparat» ЖШС

Директор – Олжас СЫДЫҚБЕК

Бас редактор – Еркін ҚЫДЫР

Бас редактордың орынбасары – Ғалым ҚОЖАБЕКОВ

Газетте жарияланған материалдарды сілттемесіз көшіріп басуға болмайды.

Газет сейсенбі, бейсенбі және сенбі күндері шығады.

Жарнама мен хабарландырулардың мазмұнына жарнама беруші жауап береді.

Газет «ASTANA AQSHAMY» газеті редакциясының компьютерлік орталығында теріліп, қатталды. Тираж – 5 100. Апталық таралымы – 15 300 Тапсырыс № 121 Баспахана: Астана қаласы, Сілеті көшесі, 30-үй «Медиа-холдинг «ERNUR» ЖШС

Редакция мекенжайы: 010000, Астана қаласы, Достық көшесі, 13, «Нұрсая-2» ТК

Va-reklama@mail.ru aqsham1990@mail.ru

Кезекші редактор – Асантемір ҚАРШЫҒАҰЛЫ